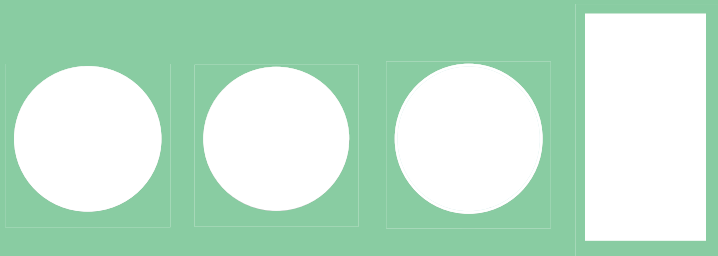

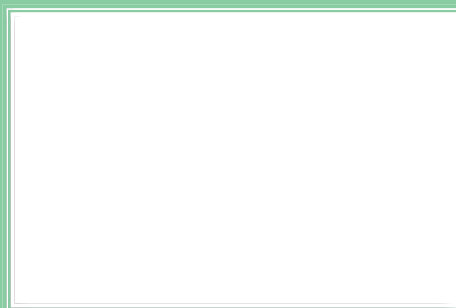
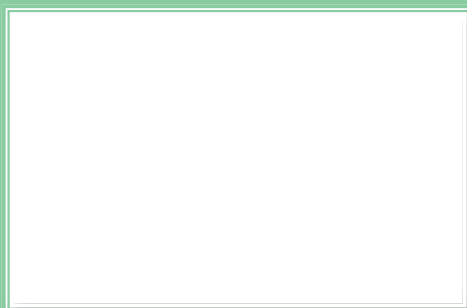
**ГО «Українське ентомологічне товариство»
Інститут захисту рослин НААН
Інститут сільського господарства
Північного Сходу НААН
Інститут зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАНУ**

**ЕНТОМОЛОГІЧНІ ЧИТАННЯ
ПАМ'ЯТІ ВИДАТНИХ
ВЧЕНИХ-ЕНТОМОЛОГІВ
В.П. ВАСИЛЬЄВА і М.П. ДЯДЕЧКА**

*Матеріали всеукраїнської науково-практичної
online-конференції, присвяченої 110-річчю
від дня народження видатних вчених-ентомологів
академіка НАН України Вадима Петровича Васильєва
і професора Миколи Платоновича Дядечка*

(21 березня 2023 року)

Київ – 2023

ГО «Українське ентомологічне товариство»
Інститут захисту рослин НААН
Інститут сільського господарства
Північного Сходу НААН
Інститут зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАНУ

ЕНТОМОЛОГІЧНІ ЧИТАННЯ ПАМ'ЯТІ ВИДАТНИХ ВЧЕНИХ-ЕНТОМОЛОГІВ В.П. ВАСИЛЬЄВА і М.П. ДЯДЕЧКА

*Матеріали всеукраїнської науково-практичної
online-конференції, присвяченої 110-річчю
від дня народження видатних вчених-ентомологів
академіка НАН України Вадима Петровича Васильєва
і професора Миколи Платоновича Дядечка*

(21 березня 2023 року)

Київ - 2023

Ентомологічні читання пам'яті видатних вчених-ентомологів В.П. Васильєва і М.П. Дядечка / Матеріали всеукраїнської науково-практичної online-конференції, присвяченої 110-річчю від дня народження видатних вчених-ентомологів академіка НАН України Вадима Петровича Васильєва і професора Миколи Платоновича Дядечка (21 березня 2023 року). — Київ, 2023. — 140 с.

Тези подаються в авторській редакції

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

- В.П. Федоренко** — президент ГО «УЕТ», д. б. н., проф., академік НААН,
голова оргкомітету;
- О.І. Борзих** — директор Інституту захисту рослин НААН, д. с.-г. н.,
академік НААН;
- В.М. Кабанець** — директор Інституту сільського господарства
Північного Сходу України, д. с.-г. н.
- В.В. Кабанець** — завідувач відділу селекції і насінництва співробітників
Інституту сільського господарства Північного Сходу України,
к. с.-г. н.
- О.О. Стригун** — завідувач лабораторії ентомології та стійкості с.-г.
культур проти шкідників ІЗР НААН, д. с.-г. н., *заступник
голови оргкомітету;*
- Т.О. Галаган** — провідний науковий співробітник ІЗР НААН,
к. б. н., *секретар оргкомітету;*
- С.В. Ткачова** — науковий співробітник ІЗР НААН;
- В.Г. Радченко** — 1-й віце-президент ГО «УЕТ», д. б. н.,
академік НАНУ;
- В.О. Корнєєв** — 2-й віце-президент ГО «УЕТ», д. б. н.,
член-кореспондент НАНУ;
- О.В. Гумовський** — член Президії Ради ГО «УЕТ», д. б. н.,
член-кореспондент НАНУ;
- М.В. Круть** — член Президії Ради ГО «УЕТ», к. б. н.;
- М.О. Калюжна** — секретар ГО «УЕТ», к. б. н.;
- В.В. Кавурка** — скарбник ГО «УЕТ», к.б.н.

**ПРОГРАМА
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ЕНТОМОЛОГІЧНІ ЧИТАННЯ ПАМ'ЯТІ ВИДАТНИХ
ВЧЕНИХ-ЕНТОМОЛОГІВ В.П. ВАСИЛЬЄВА
і М.П. ДЯДЕЧКА»**

21 березня 2023 року

10:00—10:30 — Відкриття конференції

**Вітальне слово директора Інституту захисту
рослин НААН д.с.-г.н., академіка НААН України
Борзих О.І.**

10:30—11:15 — Пленарне засідання

- 1. Кабанець В. М., д. с.-г. н., доцент,**
*Інститут сільського господарства Північного сходу
НААН «ІНСТИТУТ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
ПІВНІЧНОГО СХОДУ НААН — ВІД НАУКИ ДО
ПРАКТИКИ»*
- 2. Круть М.В., к.б.н.,**
*Інститут захисту рослин НААН України «НАУКОВІ
НАДБАННЯ ТА ШКОЛА ПРОФЕСОРА С.О. ТРИБЕЛЯ»*

11:15—13:00 — Наукові доповіді учасників конференції

13:00—13:30 — Перерва

13:30—16:30 — Наукові доповіді учасників конференції

16:30—17:00 — Підведення підсумків. Закриття конференції

ЗМІСТ

ІНСТИТУТ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ПІВНІЧНОГО СХОДУ НААН – ВІД НАУКИ ДО ПРАКТИКИ <i>Кабанець В. М.</i>	10
НАУКОВІ НАДБАННЯ ТА ШКОЛА ПРОФЕСОРА С.О. ТРИБЕЛЯ <i>Круть М.В.</i>	12
ОСОБЛИВОСТІ ПОШИРЕННЯ ТА ШКІДЛИВІСТЬ БАВОВНИКОВОЇ СОВКИ (<i>HELICOVERPA ARMIGERA</i> HBN.) В ПОСІВАХ КУКУРУДЗИ <i>Білявський Ю. В., Білявська Л. Г., Ванжула Д. В.</i>	18
ПАВУТИННИЙ КЛІЩ В СУЧАСНИХ АГРОЦЕНОЗАХ <i>Білявський Ю. В., Білявська Л. Г.</i>	21
ВИЯВЛЕННЯ КАРАНТИННИХ І НЕКАРАНТИННИХ ШКІДЛИВИХ ОРГАНІЗМІВ В ІМПОРТНИХ ОБ’ЄКТАХ РЕГУЛЮВАННЯ <i>Борзих О.І., Шиб В.Р.</i>	26
ДО ВИДОВОГО СКЛАДУ КЛІЩІВ-ФІТОФАГІВ ЯБЛУНІ НА КРАПЕЛЬНОМУ ЗРОШЕННІ У ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ <i>Васильєва Ю. В.</i>	27
КОНЦЕПЦІЯ СТВОРЕННЯ УРБОФІТОЦЕНОЗІВ З ПІДВИЩЕНОЮ СТІЙКІСТЮ ДО ШКІДЛИВИХ КОМАХ <i>Вигера С.М., Стригун О.О., Чумак П.Я., Аньол О.Г., Ківель Є.В., Ткачова С.В.</i>	30
ВПЛИВ СИСТЕМ ОСНОВНОГО МЕХАНІЧНОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ ТА УДОБРЕННЯ НА ПОШИРЕНІСТЬ ШКІДНИКІВ В АГРОБІОЦЕНОЗАХ П’ЯТИПІЛЬНОЇ СІВОЗМІНИ <i>Горновська С.В., Примак І.Д., Войтовик М.В., Павліченко А.А.</i>	34

ДО ВИВЧЕННЯ ПАНЦИРНИХ КЛІЩІВ (ACARI, ORIBATIDA) ЛУЧНИХ СТЕПІВ КИЇВСЬКОЇ ВИСОЧИННОЇ ЛІСОСТЕПОВОЇ ОБЛАСТІ	
<i>Гуштан Г.Г., Гуштан К.В.</i>	38
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ РОСЛИН У БОТАНІЧНИХ САДАХ	
<i>Escuer O., Цибульський О.</i>	41
ЗАСЕЛЕНІСТЬ ПОСІВУ КОНОПЕЛЬ ШИПОНОСКАМИ (MORDELLIDAE) ЗАЛЕЖНО ВІД ФАЗИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ У ЛІВОБЕРЕЖНОМУ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ	
<i>Кабанець В. В., Півторайко В. В.</i>	45
ПОДОЛАННЯ ЛОКАЛЬНОГО СПАЛАХУ СОНЦЕВИКА БУДЯКОВОГО (VANESSA CARDUI (LINNAEUS, 1758)) ЇЗДЦЯМИ-БРАКОНІДАМИ РОДУ COTESIA	
<i>Калюжна М.О., Кулініч В.М., Кулініч А.В., Солоха С.С., Гумовський О.В.</i>	48
ІНВАЗІЯ САМШИТОВОЇ ВОГНІВКИ (CYDALIMA PERSPECTALIS WALKER.) У ЗЕЛЕНІ НАСАДЖЕННЯ: ЕКОЛОГО-БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОШИРЕННЯ, ШКІДЛИВОСТІ ТА ЗАХОДИ БОРОТЬБИ З НЕЮ	
<i>Карпович М. С.</i>	50
ВИКОРИСТАННЯ БІОСТИМУЛЯТОРІВ ПРИ КУЛЬТИВУВАННІ HERMETIA ILLUCENS L. НА ШТУЧНОМУ ПОЖИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	
<i>Маркіна Т.Ю., Бачинська Я.О., Пахуча М.Е., Баркар В.П.</i>	53
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СТЕБЛОВОГО КУКУРУДЗЯНОГО МЕТЕЛИКА НА ПОСІВАХ КУКУРУДЗИ ЗА ЗРОШЕННЯ У ЗОНІ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ	
<i>Мельничук Ф.С., Алексеева С.А., Гордієнко О.В.</i>	57
КЛОП ЖОВТО-БУРИЙ МАРМУРОВИЙ (HALYOMORPHA HALYS STAL.) – НЕБЕЗПЕЧНИЙ КАРАНТИННИЙ ШКІДНИК, ЯКИЙ З’ЯВИВСЯ В ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ	
<i>Мринський І.М.</i>	62
ГРЕГАРИНИ ПАРАЗИТИ ПІЩАНОГО ЧОРНИША OPATRUM SABULOSUM (COLEOPTERA, TENEBRIONIDAE) НА ТЕРИТОРІЇ СТЕПОВОГО ПОДНІПРОВ’Я	
<i>Назімов С.С.</i>	65

АФРИКАНІЗОВАНІ БДЖОЛИ: КОРОТКИЙ ОГЛЯД <i>Пальчик О. О.</i>	67
ПРЕДСТАВНИКИ НАДРОДИН (VESPOIDEA, APOIDEA: SPHESICIFORMES) ТА ЇХ ТРОФІЧНІ ЗВ'ЯЗКИ З ПОКРИТОНАСІННИМИ РОСЛИНАМИ НА ТЕРИТОРІЇ РІВНЕНСЬКОГО ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА <i>Питель-Гута С. Р.</i>	70
ВПЛИВ РІЗНИХ СТРОКІВ СІВБИ КОНОПЕЛЬ ПОСІВНИХ НА ЧИСЕЛЬНІСТЬ ТА ШКІДЛИВІСТЬ ГОРБАТОК (MORDELLIDAE) <i>Півторайко В. В., Кабанець В. В.</i>	72
АГРОЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ І КОНТРОЛЮ ЕНТОМОКОМПЛЕКСІВ КУКУРУДЗИ У ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ <i>Попович М.В.</i>	75
САМОРЕГУЛЯЦІЯ УГРУПОВАНЬ КОМАХ В АГРОЦЕНОЗАХ <i>Саблук В.Т., Димитров В.Г.</i>	77
ВИПРОБУВАННЯ АВТОМАТИЧНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ МОНИТОРИНГУ ІМАГО ЗАХІДНОГО КУКУРУДЗЯНОГО ЖУКА В ЗАХІДНОМУ ЛІСОСТЕПУ <i>Салієнко В.О.</i>	79
ДЕЯКІ РИСИ КСИЛОФАГІВ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ЇХНЮ ШКІДЛИВІСТЬ ДЛЯ РОСЛИН РОДУ <i>POPULUS</i> <i>Скрильник Ю.Є., Кошеляєва Я.В., Жупінська К.Ю., Мешкова В.Л.</i>	81
ВИПАДКИ ПАРАЗИТУВАННЯ <i>LUCILIA VUFONIVORA</i> (DIPTERA, CALLIPHORIDAE) НА ЗЕМНОВОДНИХ В УКРАЇНІ <i>Смірнов Н.А.</i>	85
КАРАНТИННІ ШКІДНИКИ ОВОЧЕВИХ КУЛЬТУР ЗАХИЩЕНОГО ҐРУНТУ <i>Станкевич С.В., Горяїнов О.М.</i>	89
ХАРЧОВИЙ РАЦІОН ЛАБОРАТОРНИХ ПОПУЛЯЦІЙ МЛИНОВОЇ ВОГНІВКИ (<i>EPHESTIA KUEHNIELLA</i> ZELL.) — ВИРІШАЛЬНА СКЛАДОВА У ТЕХНОЛОГІЯХ МАСОВОГО РОЗВЕДЕННЯ ЕНТОМОФАГІВ <i>Статкевич О.І.</i>	94

СЛИМАК ІСПАНСЬКИЙ — НЕБЕЗПЕЧНИЙ ІНВАЗІЙНИЙ ШКІДНИК УРБОФІТОЦЕНОЗІВ УКРАЇНИ Стригун О.О., Федоренко В.П., Чумак П.Я., Гончаренко О.М., Галаган Т.О.....	96
ЗАСТОСУВАННЯ БІОПРЕПАРАТІВ ПРОТИ ШКІДНИКІВ РОСЛИН У БОТАНІЧНИХ САДАХ УКРАЇНИ Стригун О.О., Чумак П.Я., Цибульський О.І.....	99
ВПЛИВ АГРОТЕХНІЧНИХ ЗАХОДІВ ВИРОЩУВАННЯ TRITICUM AESTIVUM L. НА ЗАСЕЛЕНІСТЬ ПОСІВІВ ЗЛАКОВИМИ ПОПЕЛИЦЯМИ Судденко Ю.М., Кириленко В.В., Гуменюк О.В., Стригун О.О.....	103
ФЕРОМОННИЙ МОНІТОРИНГ КАРАНТИННИХ ВИДІВ ВУСАЧІВ ЛІСОВИХ НАСАДЖЕНЬ Ткаленко Г.М., Челомбітко А.Ф.....	106
ЕКОЛОГІЧНО ОРІЄНТОВАНІ ЗАСОБИ ЗАХИСТУ РОСЛИН ВІД ХВОРОБ ТА ШКІДНИКІВ Туренко В.П.....	109
ХЛІБНІ ЖУКИ. ПРОГНОЗ ФІТОСАНІТАРНОГО СТАНУ НА 2023 РІК Федоренко А.В.....	113
КУКУРУДЗЯНИЙ ДОВГОНОСИК (<i>Sitophilus zeae mays</i> Moth.) Федоренко В.П.....	115
МОНІТОРИНГ ЛУСКОКРИЛИХ ШКІДНИКІВ КУКУРУДЗИ СВІТЛОВИМИ ПАСТКАМИ Хаблак С.Г., Мамчур Д.О.....	117
ДИНАМІКА ЧИСЕЛЬНОСТІ ШКІДНИКІВ КУКУРУДЗИ В УМОВАХ ЗМІН КЛІМАТУ В УКРАЇНІ Чайка В.М., Борисенко В.І.....	119
ВИДОВИЙ СКЛАД ШКІДЛИВОГО ЕНТОМОКОМПЛЕКСУ У НАСАДЖЕННЯХ ЧЕРЕШНІ В УМОВАХ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ Юдицька І.В.....	123
ГРОНОВА ЛИСТОКРУТКА (<i>LOBESIA BOTRANA</i> DEN. U SCHIFT) НА ВИНОГРАДНИКАХ УКРАЇНИ Ющенко Л.П., Федоренко В.П.....	126

**THE FIRST RECORD OF *BLASTOBASIS GLANDULELLA*
(RILEY, 1871) (LEPIDOPTERA: BLASTOBASIDAE)
FROM UKRAINE**

Kukina O., Skrylnyk Yu., Zinchenko O., Sokolova I...... 128

**CAPSID BUGS (MIRIDAE) IN FOREST SHELTER BELTS
UNDER ORGANIC FARMING**

Rysenko M. M., Lezhenina I. P., Grabovska T.O., Filatov M. O. 131

**COCCINELLIDA BEETLE (COLEOPTERA: COCCINELLIDAE)
IN SPECIALLY PROTECTED TERRITORIES OF THE
CHERNIGOV REGION (UKRAINE)**

Sheshurak P.N...... 134

не можуть пояснити загальні зміни чисельності видів...» (Hallmann et al., 2017). R. Dirzo et al. констатує, що сучасний стан популяцій комах обумовлений «безліччю факторів, пов'язаних, найбільш ймовірно, з руйнуванням довкілля, збездісненням, фрагментацією, урбанізацією та сільським господарством» (Dirzo et al., 2014).

Результати аналізу стану популяцій основних комах-шкідників кукурудзи засвідчили, що зміни клімату поки що суттєво не впливають на чисельність основних шкідників кукурудзи: сила зв'язку коефіцієнтів кореляції в системі чисельність популяції — сума тепла не перевищували значень слабка, помірна та помітна. Суттєвих змін стану популяцій шкідників слід очікувати за умов, коли сума температур в період вегетації буде суттєво впливати на продуктивність і харчову якість культурних рослин.

УДК 632.78:634.23(477.7)

ВИДОВИЙ СКЛАД ШКІДЛИВОГО ЕНТОМОКОМПЛЕКСУ У НАСАДЖЕННЯХ ЧЕРЕШНІ В УМОВАХ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ

Юдицька І.В., м.н.с.

*Мелітопольська дослідна станція
імені М.Ф. Сидоренка ІС НААН
e-mail: i.uditskaia@ukr.net*

Черешня є однією з провідних кісточкових культур в зоні Південного Степу України. Плоди черешні цінуються за вміст простих цукрів (глюкози та фруктози), який може досягати 15%, вітаміну С, антоціанів, фенолів, флавоноїдів, волокнистих речовин та органічних кислот.

Серед значного різноманіття шкідників, які зареєстровані на плододових культурах, отриманню стабільних урожаїв плодів черешні перешкоджає цілий комплекс шкідливих видів. За даними дослідників у насадженнях даної культури фіксується понад 30 комах-фітофагів та кліщі, які знижують продуктивність дерев та погіршують якість врожаю плодів.

Зважаючи на вищесказане важливим є проведення постійного фітосанітарного моніторингу з метою визначення видового складу

фітофагів черешні з виокремленням домінуючих видів та оцінка їх поширення і шкідливості в різні фази розвитку дерев, що дасть можливість оптимізувати заходи захисту даної культури від пошкодження шкідниками.

Дослідження щодо вивчення видового складу шкідливого ентомо-акарикомплексу проводилися протягом 2021—2022 рр. у насадженнях черешні 1999 року, які розташовані на науково-виробничій ділянці «Наукова». Грунт дослідної ділянки — чорнозем південний легко-суглинковий. Підщепа — сіянці вишні магалебської. Схема садіння дерев — 6 × 5 м. Видовий склад та чисельність шкідників черешні визначали шляхом проведення маршрутних та детальних обстежень дослідних насаджень за допомогою різних методів, зокрема візуальні обліки особин шкідників, струшування, використання пасток згідно загальноприйнятих методик.

Моніторингові дослідження дали змогу встановити, що у насадженнях черешні спостерігалось 15 шкідників з числа комах, які відносяться до 13 родин та один вид — з класу павукоподібних.

В систематичному відношенні найбільша чисельність видів належала до ряду Твердокрилих (Coleoptera), що складало 40% від загального числа шкідливих комах у насадженнях черешні. Співвідношення рядів Лускокрилі (Lepidoptera) та Рівнокрилі (Homoptera) виявилось однаковим і становило по 20%. Меншого поширення набули представники ряду Перетинчастокрилі (Hymenoptera), Двокрилі (Diptera) та Бахромчастокрилі (Thysanoptera) — по 6,7% відповідно.

У найбільш чисельному за видами ряді Coleoptera зафіксовано шість комах-шкідників з чотирьох родин Buprestidae, Scarabaeidae, Attelabidae, Curculionidae. Серед них найбільшу шкідливість завдавав поліфаг оленка волохата (*Epicometis hirta* Poda.), жуки якого інтенсивно пошкоджували генеративні органи дерев черешні у фазу цвітіння. Поширеність інших видів з вищевказаного ряду, зокрема букарки (*Coenorrhinus panocilus* Germ.), казарки (*Rhynchites bacchus* Scop.), златки чорної (*Capnodis tenebrionis* L.), вишневого трубоккрута (*Rhynchites auratus* Scop.) і довгоносики листового (*Polydrosus inustus* Germ.) не набули масового характеру, тому завдані ними пошкодження не мали значного впливу на продуктивність дерев черешні.

Фітофаги ряду Lepidoptera у насадженнях черешні представлені трьома видами, які відносяться до родин Gracillariidae, Lyonetiidae, Tortricidae. Домінуючими шкідниками були глодова кружкова міль (*Leucoptera scitella* Zell.), розанова листокрутка (*Archips rosana* L.) чисельність яких знаходилася на рівні і вище економічного порогоу шкідливості відповідно. Останній вид з вищевказаного ряду, а саме вишнева мінуюча міль (*Lithocolletis cerasicolla* H.-S.) зустрічався у насадженнях черешні опосередковано.

Серед шкідників з ряду Homoptera в агроценозі черешні виявлено три види з родин Cicadellidae, Diaspididae та підряду Aphidinea. Масового поширення набули небезпечний карантинний фітофаг — каліфорнійська щитівка (*Quadraspidiotus perniciosus* Comst.) та вишнева попелиця (*Myzus cerasi* F.), слабкого — цикадка розанова (*Typhlocyba rosae* L.). Ступінь заселення насаджень видами протягом двох років досліджень була на середньому, високому та низькому рівні відповідно.

Ряд Thysanoptera був представлений одним видом — трипс розановий (*Thrips fuscipennis* Hal.). Рівень пошкодження листового апарату даним сисним шкідником виявився слабким, що не призвело до послаблення продуктивності дерев культури.

Видовий склад ряду Hymenoptera налічував одного шкідника — вишневий слизистий пильщик (*Calioa cerasi* L.), особини якого було зафіксовано тільки у 2022 р. на середньому рівні.

Слід відмітити, що вишнева муха (*Rhagoletis cerasi* L.) також була єдиним представником з ряду Diptera і відносилася до домінантного шкідника-капрофага. Інтенсивність льоту імаго виду суттєво перевищувала економічний поріг шкідливості, особливо при досяганні плодів черешні середнього та середньопізнього строків стиглості.

З класу Arachnida зафіксовано кліща звичайного павутинного (*Tetranychus urticae* Koch.), при цьому чисельність рухомих особин у 2021 р. виявилася майже у 1,5 раза більшою ніж у 2022 р.

Аналіз отриманої інформації показав, що за органотропною спеціалізацією у структурі шкідливого комплексу черешні види, що відносяться до листогризухих, сисні та ті, що пошкоджують генеративні органи рослин мали практично однакове співвідношення — по 31,2% від загального числа виявлених. Найменша частка шкідників належала до групи ксилофагів та становила у межах 6,4%.

Отже, у зоні Південного Степу України в агроценозі черешні розвивається 15 видів шкідників-комах, що відносяться до шести рядів. Найбільший вплив на врожайність культури мали ті види шкідників, що пошкоджують бруньки, квітки і безпосередньо плоди та при їх масовому розмноженні призводять до значного погіршення якості і кількості отриманого врожаю.